

บทที่ 5

รายได้และการวิเคราะห์ผลตอบแทนของเกษตรกรจากการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมภายใต้สัญญาการผลิตของภาคเอกชน

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมโดยเกษตรกรภายใต้สัญญาการผลิตปีการเพาะปลูก 2532 ของเกษตรกร อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และอำเภอมวกเหล็ก อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมเฉลี่ยไร่ละ 551.58 กิโลกรัม และขายในราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.01 บาท ดังนั้นรายได้จากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมของเกษตรกรภายใต้สัญญาเฉลี่ยไร่ละ 2,763.42 บาท ในขณะที่ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.22 บาท และต้นทุนการผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,223.61 บาท ดังนั้นเกษตรกรจะได้กำไรจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.79 บาท หรือเฉลี่ยไร่ละ 1,539.81 บาท (ตารางที่ 5.1)

การวิเคราะห์ในบทนี้จะพิจารณาใน 2 ลักษณะคือ

1. วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมโดยเกษตรกรภายใต้สัญญาการผลิตของภาคเอกชน เพื่อให้ทราบว่าในการผลิตนั้นเกษตรกรมีผลตอบแทนมากน้อยเพียงใดอัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ

1.1 การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิต

เป็นการวิเคราะห์ในระยะสั้น ๆ ประมาณ 4 เดือน เพื่อให้ทราบถึงอัตราผลตอบแทนที่เกิดจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมโดยเกษตรกรภายใต้สัญญาการผลิตโดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิตทั้งหมด สูตรที่ใช้คำนวณคือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิต} = \frac{\text{กำไร}}{\text{ต้นทุนการผลิต}} \times 100$$

ตารางที่ 5.1 ผลตอบแทนจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมต่อไร่ ต่อกิโลกรัม ของเกษตรกร
อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอนันทนาคมน จังหวัดลพบุรี และอำเภอมวกเหล็ก อำเภอ
พระพุทธบาท อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ปีการเพาะปลูก 2532

ศึกษาจากข้อมูลเกษตรกร 67 ราย (จากจำนวนประชากร 296 ราย)	พื้นที่ 1,676	ไร่
ผลผลิตรวม	924,443	กิโลกรัม
รายได้รวม	4,628,526	บาท
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	<u>924,443</u>	551.58 กิโลกรัม
	1,676	
ราคาผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม	<u>4,628,526</u>	5.01 บาท
	924,443	
รายได้ต่อไร่	551.58 X 5.01	2,763.42 บาท
ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 4.1)		2.22 บาท
ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ตารางที่ 4.1)		1,223.61 บาท
กำไรจากการขายผลผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม 5.01 - 2.22		2.79 บาท
กำไรจากการขายผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 2,763.42 - 1,223.61		1,539.81 บาท

1.2 การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากค่าขาย (สังวร ัญญาติก 2524:40)
(Net Profit Margin)

เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกร เมื่อเปรียบเทียบกำไรสุทธิกับค่าขาย สูตรที่ใช้คำนวณคือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากค่าขาย} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ค่าขาย}}$$

2. การวิเคราะห์จุดเสมอตัว (สังวร ัญญาติก 2524 : 83) (Break-Even Analysis)

การวิเคราะห์จุดเสมอตัวนี้เป็นการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานที่ใช้สำหรับศึกษาถึงความสัมพันธ์ของค่าขายและต้นทุนรวม กล่าวคือการเปรียบเทียบค่าขายและต้นทุนเพื่อหาว่า จะต้องขายในปริมาณเท่าใดจึงจะคุ้มกับต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการผลิตและจำหน่ายสินค้า นั้น ปริมาณขายอันจะทำให้ค่าขายเท่ากับต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นคือจุดเสมอตัว การขายตามปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัวนี้จะไม่ทำให้เกิดผลกำไรหรือขาดทุน ฉะนั้นการคำนวณหาจุดเสมอตัวจึงบอกให้กิจการทราบว่า จะต้องขายในปริมาณเท่าใดจึงจะเริ่มมีกำไร

เนื่องจากลักษณะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมก็คือการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรทั่ว ๆ ไปที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้าอากาศ บางปีเกษตรกรต้องประสบกับสภาพแล้งเนื่องจากฝนทิ้งช่วง ขณะที่บางปีมีฝนมากเกินไปทำให้ผลผลิตต้องเสียหาย ดังนั้นจึงใช้การวิเคราะห์จุดเสมอตัวเป็นเครื่องมือในการศึกษาว่าเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมดังกล่าวมีความเสี่ยงภัยมากน้อยเพียงใดโดยพิจารณาค่า ณ จุดเสมอตัวเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่เกษตรกรสามารถผลิตและขายได้จริงว่ามีความแตกต่างกันเพียงใด กล่าวคือ หากปริมาณที่ต้องผลิตและขาย ณ จุดเสมอตัวต่ำกว่าผลผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรมาก ๆ แสดงว่าเกษตรกรมีความเสี่ยงต่อการประสบผลขาดทุนจากการผลิตน้อย ในทางกลับกันหากปริมาณที่ต้องผลิตและขาย ณ จุดเสมอตัวต่ำกว่าผลผลิตเฉลี่ยของเกษตรกรน้อย แสดงว่าเกษตรกรมีความเสี่ยง

ต่อการประสพผลขาดทุนจากการผลิตมาก นอกจากนี้ในช่วงที่ทำการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่าราคาที่ดินในพื้นที่ได้เพิ่มสูงขึ้นมาก ซึ่งมีผลให้ค่าเช่าที่ดินมีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย การวิเคราะห์จุดเสมอตัวสามารถนำมาใช้ในการคำนวณหาค่าใช้จ่ายที่ดินได้อีกด้วย สำหรับสูตรที่ใช้ในการคำนวณคือ

$$\text{จุดเสมอตัว} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ปรากฏว่ามีเกษตรกรบางส่วนต้องใช้เงินทุนจากแหล่งกู้ยืมเพื่อนำไปใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม โดยมีแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมในขณะที่ทำการศึกษาค้นคว้าเท่ากับร้อยละ 12.5 ต่อปี เนื่องจากดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นกับเกษตรกรทุกราย จะเกิดขึ้นเฉพาะกับเกษตรกรรายที่มีการกู้ยืมเงินเท่านั้น ต้นทุนการผลิตตามที่นำเสนอในบทที่ 4 จึงไม่รวมรายการดอกเบี้ยจ่ายเข้าไปด้วย แต่สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนในบทนี้จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กรณีคือ กรณีแรก วิเคราะห์โดยใช้ต้นทุนการผลิตตามปกติ กรณีที่สอง วิเคราะห์โดยใช้ต้นทุนการผลิตรวมดอกเบี้ยจ่ายร้อยละ 12.5 ของต้นทุนการผลิต ระยะเวลา 4 เดือน

วิเคราะห์โดยใช้ต้นทุนการผลิตไม่รวมดอกเบี้ยจ่าย

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมของเกษตรกรอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และอำเภอมวกเหล็ก อำเภอพระพุทธบาท อำเภอกำแพงคอย จังหวัดสระบุรี ปีการเพาะปลูก 2532 มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 2,768.42 บาท ต้นทุนการผลิตทั้งหมด(ไม่รวมดอกเบี้ยจ่าย)เฉลี่ยไร่ละ 1,223.61 บาท ดังนั้นเกษตรกรมีผลกำไรเฉลี่ยต่อไร่ 1,539.81 บาท

1. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิต

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิต} = \frac{\text{กำไร} \times 100}{\text{ต้นทุนการผลิต}}$$

$$= \frac{1,539.81 \times 100}{1,223.61}$$

$$= 125.84 \%$$

อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตเท่ากับร้อยละ 125.84 แสดงว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นทุก ๆ ร้อยบาทจะมีกำไรเกิดขึ้น 125.84 บาท ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตราที่สูงมากคือสูงกว่าต้นทุนการผลิตถึง 1 เท่ากว่า

2. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากค่าขาย

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากค่าขาย} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ค่าขาย}}$$

$$= \frac{1,539.81 \times 100}{2,763.42}$$

$$= 55.72 \%$$

แสดงว่าเกษตรกรได้อัตราผลตอบแทนจากค่าขายร้อยละ 55.72 หรือทุก ๆ ค่าขาย 100 บาท เกษตรกรจะมีกำไร 55.72 บาท ผลตอบแทนจากค่าขายอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

3. การวิเคราะห์จุดเสมอตัว

การวิเคราะห์จุดเสมอตัวในที่นี้จะวิเคราะห์หา ราคาขาย ณ จุดเสมอตัว ปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัวและต้นทุนคงที่โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่ดิน ณ จุดเสมอตัว โดยให้ตัวแปรอื่น ๆ คงที่ โดยคำนวณจากสูตร

$$\text{จุดเสมอตัว} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

$$\text{หรือจุดเสมอตัว} = \frac{(\text{ค่าใช้จ่ายที่ดิน} + \text{ต้นทุนคงที่อื่น})}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโนดลูกผสมโดยเกษตรกรภายใต้สัญญาการผลิต
ในอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และอำเภอมวกเหล็ก อำเภอพระพุทธบาท
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในปีการเพาะปลูก 2532 มีข้อมูลเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต
และผลตอบแทนดังนี้

ผลผลิตเฉลี่ย	551.58	กิโลกรัม/ไร่
ราคาขายเฉลี่ย	5.01	บาท/กิโลกรัม
ค่าใช้จ่ายที่ดิน (ครั้งปี)	225.00	บาท/ไร่
ต้นทุนคงที่อื่น	199.57	บาท/ไร่
ต้นทุนการผลิต	2.22	บาท/กิโลกรัม
ต้นทุนผันแปร	1.45	บาท/กิโลกรัม

3.1 ราคาขาย ณ จุดเสมอตัว

การวิเคราะห์ราคาขาย ณ จุดเสมอตัวจะแสดงให้เห็นว่า การผลิตใน
ภาวะปกติซึ่งมีต้นทุนคงที่ได้วิเคราะห์ดังกล่าวแล้ว เกษตรกรควรขายในราคาเท่าใดเป็น
อย่างน้อยจึงจะไม่ขาดทุน

$$\text{จากสูตร ปริมาณการผลิต} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

$$\text{ราคาขายต่อหน่วย} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่} + \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}{\text{ปริมาณการผลิต}}$$

$$= \frac{424.57 + 1.45}{551.58}$$

$$= 2.22 \text{ บาท/กิโลกรัม}$$

แสดงว่าเกษตรกรในพื้นที่ต้องขายผลผลิตที่ได้ในราคาไม่ต่ำกว่า 2.22 บาทต่อกิโลกรัม จึงจะคุ้มกับปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่ใช้ไป จะเห็นได้ว่าราคา ณ จุดเสมอตัวดังกล่าวคือต้นทุนการผลิตนั่นเอง

3.2 ปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัว

การวิเคราะห์ปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัวจะแสดงให้เห็นว่า ณ ระดับราคา ที่เกษตรกรในพื้นที่ได้รับ และต้นทุนต่าง ๆ จากการใช้ปัจจัยการผลิตไปนั้น เกษตรกรจะต้องได้ผลผลิตและขายได้อย่างน้อยกี่กิโลกรัมต่อไร่ในช่วง 1 ฤดูกาลผลิต จึงจะไม่ทำให้เกษตรกรขาดทุน

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร ปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัว} &= \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}} \\ &= \frac{424.57}{5.01 - 1.45} \\ &= 119.26 \text{ กิโลกรัม/ไร่/ฤดูกาลเพาะปลูก} \end{aligned}$$

แสดงว่าเกษตรกรในพื้นที่นั้นซึ่งมีต้นทุนการผลิตและระดับราคาขายเฉลี่ยดังกล่าวข้างต้น หากเกิดภาวะที่สภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวยหรือประสบกับสภาพแล้งนั้น ผลผลิตและปริมาณขายที่ได้ต่ำกว่าจะต้องไม่น้อยกว่า 119.26 กิโลกรัมต่อไร่ต่อฤดูกาลเพาะปลูก จึงจะไม่ขาดทุน และถ้าหากผลผลิตและปริมาณขายต่อไร่ได้เพิ่มมากขึ้นกว่านี้เพียงใดก็จะเป็นกำไรให้แก่เกษตรกรในอัตราต่อกิโลกรัมละ $(5.01 - 1.45) 3.56$ บาท ซึ่งถือได้ว่ามีความเสี่ยงค่อนข้างน้อยมากที่จะขาดทุนเนื่องจากมีปริมาณที่ต้องผลิตและขาย ณ จุดเสมอตัวต่ำกว่าผลผลิตเฉลี่ยในฤดูกาลผลิต

2532 อยู่มาก นอกจากนี้ค่าผลผลิตที่จุดเสมอตัวดังกล่าวยังต่ำกว่าผลผลิตข้าวโพดเฉลี่ยทั่วประเทศซึ่งเท่ากับ 408 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 2.1)

3.3 ค่าใช้จ่ายที่ดิน ณ จุดเสมอตัว

การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายที่ดิน ณ จุดเสมอตัวนี้ เนื่องจากสภาพการทางด้านราคาของที่ดินในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นมาก เนื่องจากการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อค่าเช่าที่ดินเป็นอย่างมาก ทำให้ราคาเช่าที่ดินสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นเกษตรกรจึงควรจะได้ทราบว่าค่าเช่าที่ดินซึ่งในปัจจุบันเฉลี่ยไร่ละ 450 บาทต่อปีนั้น หากนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม เกษตรกรจะสามารถรับภาระค่าเช่าที่ดินที่อาจเพิ่มสูงขึ้นได้ประมาณเท่าใด

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} \quad \text{ปริมาณการขาย} &= \frac{(\text{ค่าใช้จ่ายที่ดิน} + \text{ต้นทุนคงที่อื่น})}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}} \\ 551.58 &= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายที่ดิน} + 199.57}{5.01 - 1.45} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ค่าใช้จ่ายที่ดิน} &= 1,764.05 \text{ บาท/ไร่/ครั้งปี} \\ &= 3,528.10 \text{ บาท/ไร่/ปี} \end{aligned}$$

กรณีค่าเช่าที่ดินสูงขึ้นโดยเกษตรกรมีผลผลิต รายได้ ตลอดจนต้นทุนการผลิตตามที่กล่าวข้างต้น เกษตรกรจะสามารถรับภาระค่าเช่าที่ดินที่อาจเพิ่มสูงขึ้นได้ในอัตราค่าเช่าไร่ละ 3,528.10 บาทต่อปี โดยที่เกษตรกรไม่ขาดทุน แต่ถ้าหากค่าเช่าสูงกว่าที่กล่าวนี้เกษตรกรจะขาดทุน

วิเคราะห์โดยใช้ต้นทุนการผลิตรวมดอกเบี้ยจ่ายร้อยละ 12.5

การวิเคราะห์ในกรณีนี้จะใช้ข้อมูลต่าง ๆ เช่นเดียวกับกรณีแรก ยกเว้นข้อมูล

ต้นทุนการผลิตซึ่งจะถือรวมดอกเบียจ่ายเข้าเป็นต้นทุนการผลิตด้วย ดังนั้นต้นทุนการผลิตต่อไร่
ที่คำนวณใหม่ = $1,223.61 + \frac{(1,223.61 \times 12.5 \times 4)}{100 \times 12} = 1,274.59$ บาท

มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 2,763.42 บาท ดังนั้นเกษตรกรมีผลกำไรเฉลี่ยต่อไร่ 1,488.83 บาท

1. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิต

$$\begin{aligned} \text{อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิต} &= \frac{\text{กำไร} \times 100}{\text{ต้นทุนการผลิต}} \\ &= \frac{1,488.83 \times 100}{1,274.59} \\ &= 116.81 \% \end{aligned}$$

อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการผลิตเท่ากับร้อยละ 116.81 แสดงว่าต้นทุนที่
เกิดขึ้นทุก ๆ 100 บาทจะมีกำไรเกิดขึ้น 116.81 บาท ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตราที่สูงมากแม้รวม
ดอกเบียจ่ายเข้าเป็นต้นทุนการผลิตแล้วก็ตาม

2. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากค่าขาย

$$\begin{aligned} \text{อัตราผลตอบแทนจากค่าขาย} &= \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ค่าขาย}} \\ &= \frac{1,488.83 \times 100}{2,763.42} \\ &= 53.88 \% \end{aligned}$$

แสดงว่าเกษตรกรได้อัตราผลตอบแทนจากค่าขายร้อยละ 53.88 หรือทุก ๆ ค่าขาย 100 บาท เกษตรกรจะมีกำไร 53.88 บาท ผลตอบแทนจากค่าขายอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ แม้รวมดอกเบี้ยจ่ายเข้าเป็นต้นทุนการผลิต

3. การวิเคราะห์จุดเสมอตัว

การวิเคราะห์จุดเสมอตัวในที่นี้จะวิเคราะห์หา ปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัว และ ต้นทุนคงที่ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่ดิน ณ จุดเสมอตัว โดยให้ตัวแปรอื่น ๆ คงที่ โดยคำนวณจากสูตร

$$\begin{aligned} \text{จุดเสมอตัว} &= \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}} \\ \text{หรือจุดเสมอตัว} &= \frac{(\text{ค่าใช้จ่ายที่ดิน} + \text{ต้นทุนคงที่อื่น})}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}} \end{aligned}$$

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมโดยเกษตรกรภายใต้สัญญาการผลิต ในอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และอำเภอมวกเหล็ก อำเภอพระพุทธบาท อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ในปีการเพาะปลูก 2532 มีข้อมูลเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และผลตอบแทนดังนี้

ผลผลิตเฉลี่ย	551.58	กิโลกรัม/ไร่
ราคาขายเฉลี่ย	5.01	บาท/กิโลกรัม
ค่าใช้จ่ายที่ดิน (ครึ่งปี)	225.00	บาท/ไร่
ต้นทุนคงที่อื่น	199.57	บาท/ไร่
ต้นทุนการผลิต	2.31 ¹	บาท/กิโลกรัม
ต้นทุนผันแปร	1.54 ²	บาท/กิโลกรัม

¹ ต้นทุนการผลิตคำนวณใหม่ = $2.22 + \frac{2.22 \times 12.5 \times 4}{100 \times 12} = 2.31$

² ต้นทุนผันแปรคำนวณใหม่ = $1.45 + \frac{2.22 \times 12.5 \times 4}{100 \times 12} = 1.54$

3.1 ปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัว

$$\begin{aligned}
 \text{จากสูตร ปริมาณขาย ณ จุดเสมอตัว} &= \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}} \\
 &= \frac{424.57}{5.01 - 1.54} \\
 &= 122.35 \text{ กิโลกรัม/ไร่}
 \end{aligned}$$

แสดงว่าเกษตรกรในพื้นที่นั้นซึ่งมีต้นทุนการผลิตที่รวมดอกเบี้ยจ่ายแล้วและระดับราคาขายเฉลี่ยเท่าเดิมข้างต้น หากเกิดภาวะที่สภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวยหรือประสบกับสภาพแล้งนั้น ผลผลิตและปริมาณขายที่ได้อย่างต่ำจะต้องไม่น้อยกว่า 122.35 กิโลกรัมต่อไร่จึงจะไม่ขาดทุน และถ้าหากผลผลิตและปริมาณขายต่อไร่ได้เพิ่มมากขึ้นเพียงใดก็จะเป็นกำไรให้แก่เกษตรกรในอัตราากิโลกรัมละ (5.01-1.54) 3.47 บาท ซึ่งถือได้ว่ามีความเสี่ยงที่จะขาดทุนค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีปริมาณที่ต้องผลิตและขาย ณ จุดเสมอตัวต่ำกว่าผลผลิตเฉลี่ยในฤดูกาลผลิต 2532 อยู่มาก นอกจากนี้ผลผลิตและปริมาณขายที่จุดเสมอตัวดังกล่าวยังต่ำกว่าผลผลิตข้าวโพดเฉลี่ยทั่วประเทศซึ่งเท่ากับ 408 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 2.1)

3.3 ค่าใช้ที่ดิน ณ จุดเสมอตัว

$$\begin{aligned}
 \text{จากสูตร ปริมาณการขาย} &= \frac{(\text{ค่าใช้ที่ดิน} + \text{ต้นทุนคงที่อื่น})}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}} \\
 551.58 &= \frac{\text{ค่าใช้ที่ดิน} + 199.57}{5.01 - 1.54} \\
 \text{ค่าใช้ที่ดิน} &= 1,714.41 \text{ บาท/ไร่/ครั้งปี}
 \end{aligned}$$

= 3,428.82 บาท/ไร่/ปี

กรณีค่าเช่าที่ดินสูงขึ้นโดยเกษตรกรมีผลผลิต รายได้ ตลอดจนต้นทุนการผลิต (รวมดอกเบี้ยจ่ายแล้ว) คงที่ตั้งกล่าวข้างต้นเกษตรกรจะสามารถรับภาระค่าเช่าที่ดินที่อาจเพิ่มสูงขึ้นได้ในอัตราค่าเช่าไร่ละ 3,428.82 บาทต่อปี โดยที่เกษตรกรไม่ขาดทุน หากค่าเช่าที่ดินสูงกว่า อัตราที่กล่าวนี้เกษตรกรจะขาดทุน